

Τι λένε οι αρχαίοι Φιλόσοφοι για την κακομεταχείριση του Περιβάλλοντος

Επιστήμες / Φιλοσοφία

Αναστασία Δημητρακοπούλου-Γεώργιος Τσουκαλάς

[Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=172618>]

Η μόλυνση του περιβάλλοντος δύναται να ανασχεθεί, εφόσον οι κυβερνώντες δεν αρκούνται μόνο στην διασφάλιση των οφελών των συγκεκριμένων επιμέρους τάξεων, αλλά στην παροχή μίας παιδείας, που θα υποτάσσει τις ορέξεις στον λόγο. Η δημόσια παιδεία αποσκοπεί στην ενοποίηση του πνεύματος και την δημιουργία μίας ειλικρινούς σχέσεως του πολίτου με τον κόσμο, ούτως ώστε να απορρίπτεται το ηθικώς μη αποδεκτό[16]. Ως εκ τούτου, η προστασία του περιβάλλοντος διασφαλίζεται με την ορθή υπό δημόσια επίβλεψη εκπαίδευση, διότι τα ζητήματα, που αφορούν το κράτος υποχρεούται το ίδιο να τα διευθετεί[17].

Ειδικότερα, η παιδεία, κατά τον Σταγειρίτη, συνίσταται σε τρεις παραμέτρους, την φύση, το έθος και τον λόγο· όσον αφορά τον εθισμό, εάν ο μαθητής αντιλαμβάνεται ότι υπάρχει ενάρετη συμπεριφορά προς το περιβάλλον θα οδηγηθεί από την κατάλληλη διάθεση (ἔξις) του φορέα και θα εθιστεί στην ορθή συμπεριφορά προς το περιβάλλον[18]. Η κατάλληλη παιδεία κατευθύνει τον άνθρωπο στην συνειδητοποίηση της ορθής διαστάσεως της σχέσεώς του με το περιβάλλον, γεγονός που συντελεί, όχι μόνο στην κινητοποίηση για την αντιμετώπιση του οικολογικού προβλήματος, αλλά και στον σεβασμό προς αυτό.

Ο άνθρωπος κατανοεί ότι πρόκειται για τον χώρο, στον οποίο ζει και η επιβάρυνση αυτού θα αποτελέσει τον ανασταλτικό παράγοντα της κατακτήσεως του ευδαίμονος βίου. Συνεπώς, η ευθύνη για την μόλυνση του περιβάλλοντος οφείλεται, κατά τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη, στον ίδιο τον άνθρωπο και εξαρτάται από την αρετή και την κακία της ψυχής του. Εν τέλει ο ίδιος είναι υπόλογος για την δημιουργία μίας σωστής ή μη σχέσεως προς το περιβάλλον και λογοδοτεί για τις πράξεις του. Η κατ' αρετήν ενέργεια δημιουργεί ορθή σχέση με την φύση, πράγμα που σημαίνει ότι ο άνθρωπος σέβεται την ίδια και τα δημιουργήματά της και δεν την καταχράται προς ίδιον όφελος. Εν προκειμένω έχει επίγνωση ότι η αρνητική ενέργεια, η οποία στρέφεται εναντίον της φύσεως, στρέφεται και προς τον ίδιο και συγχρόνως υπονομεύει το μέλλον των παιδιών του.

Ο κατ' αρετήν βίος επιτάσσει τον άνθρωπο να μετέχει της αρετής και να ενεργεί συμφώνως προς αυτήν, δεδομένου ότι συζεί με τους υπόλοιπους πολίτες: «ἢ δ'

ἄνθρωπός ἐστι καὶ πλείοσι συζῆ, αἰρεῖται τὰ κατὰ τὴν ἀρετὴν πράττειν· δεήσεται οὖν τῶν τοιούτων πρὸς τὸ ἀνθρωπεύεσθαι»[19]. Αντιθέτως, ἡ επικράτηση τῆς κακίας στὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ διαταράσσει τὴν ἀρμονία, τὴν κοσμιότητα καὶ τὴν τάξη τῆς φύσεως, προκαλώντας τὴν ἀλόγιστη ἐκμετάλλευση καὶ ἀλλοίωσή τῆς, τὶς ἐπιπτώσεις τῶν ὁποίων οἱ ἄνθρωποι τὶς βιώνουν καθημερινῶς[20]. Ἡ παιδεῖα θέτει τὸν ἄνθρωπο σὲ μίᾳ διαδικασίᾳ αὐτογνωσίας, ἐνῶ ἡ ἔλλειψή τῆς τὸν κατευθύνει στὴν ἐπίδειξη ἀσέβειας πρὸς τὴν φύση καὶ τὴν πρόκληση οἰκολογικῶν προβλημάτων. Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος μένει ἀνέλεγκτος ἐκδηλώνει ἀρνητικὲς διεργασίες, οἱ ὁποῖες κατευθύνονται ἐναντίον τῶν συνανθρώπων τοῦ καὶ τῆς φύσεως. Για παράδειγμα, ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἀντιμετωπίζει τὸ περιβάλλον ὡς ἓνα χρηστικὸ ἐργαλεῖο, τὸ ὁποῖο ἀπομυζεῖ διαρκῶς, προσπαθώντας νὰ ἀυξήσει τὰ κέρδη, πού τυχόν τοῦ ἀποφέρει. Ἀδυνατεῖ νὰ κατανοήσει τὴν διαλεκτικὴ σχέση πού υφίσταται· ἐάν αὐτὸ γινόταν ἐφικτό, ἡ στάση τοῦ θα ἦταν διαφοροποιημένη καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς αὐτὸ ἐμφανής.

Σε μίᾳ συζήτηση περὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς κακομεταχειρίσεως αὐτῆς δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ἀπουσιάζει ἡ μνεία περὶ τῆς διαφοροποιημένης ἀναπτύξεως μεταξὺ τῶν περιοχῶν τοῦ πλανήτη καὶ τῶν συνεπειῶν, πού προκαλοῦνται ἀπὸ μίᾳ τέτοια στάση. Ἀνάμεσα στὶς διάφορες περιοχὲς τοῦ πλανήτη παρατηροῦνται τρομακτικὲς ἀνισότητες τόσο στὸ ἐπίπεδο διαβιώσεως ὅσο καὶ στὸ πρότυπο καταναλώσεως. Στὶς χώρες τοῦ Τρίτου Κόσμου, τὸ ἐπίπεδο ζωῆς τῶν πολιτῶν διαρκῶς υποβαθμίζεται, ἐξαιτίας τῆς ἀυξανόμενης καταναλώσεως τῶν ἀγαθῶν τοῦ δυτικοῦ κόσμου. Οἱ δυτικὲς χώρες ἀσυστόλως ἐκμεταλλεύονται τὶς ἀδύναμες χώρες, χρησιμοποιώντας τὶς πλουτοπαραγωγικὲς πηγές τους, καθὼς καὶ τὰ ἐδάφη αὐτῶν, τὰ ὁποῖα καλλιεργοῦνται μὲ προϊόντα, πού καλύπτουν τὶς ἀνάγκες τῶν ἰδίων καὶ ὄχι τὶς στοιχειώδεις ἀνάγκες τῶν κατοίκων αὐτῶν τῶν περιοχῶν, οἱ ὁποῖοι λιμοκτονοῦν.

[Συνεχίζεται]

[16] Πλάτωνος, *Πολιτεία*, 443 d-e. Bowe G.S., *ὁ.π.*, σ. 46.

[17] Ἀριστοτέλους, *Πολιτικά*, Θ 1, 1337 a 20-26.

[18] Ἀριστοτέλους, *Πολιτικά*, Θ 1, 1337 a 19, Η 13, 1332 a 38-b 4: «...τὰ τρία δὲ ταῦτά ἐστι φύσις ἔθος λόγος...». Πβ. Αναγνωστόπουλος Γ., (2009), «Ὁ Ἀριστοτέλης γιὰ τὸ Περιβάλλον καὶ τὴν Ἐκπαίδευση», στὸν τόμο *Ὀικολογικὴ Κρίση καὶ Παιδεῖα*, ἐπιμ. Α. Ἀδαμόπουλος, ἐκδ. Ἐννοια, Ἀθήνα, σσ. 53-74, σ. 54.

[19] Πλάτωνος, *Θεαίτητος*, 114 c. Αριστοτέλους, *Ἠθικὰ Νικομάχεια*, Κ 6, 1178 b 5-7.

[20] Πλάτωνος, *Φίληβος*, 31 d.

<http://bit.ly/2yLCBfr>